

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

Lázár Nóra Kata

A nukleáris fegyvermentes övezetek a nemzetközi jogban

PhD értekezés

TÉZISEK

Témavezető:

Prof. Dr. Blutman László
tanszékvezető egyetemi tanár

Szeged, 2014

TARTALOMJEGYZÉK

I. A kutatási feladat összefoglalása, a kutatás célkitűzései	4
II. A kutatás során alkalmazott kutatási módszerek	7
III. Az értekezés felépítése és tudományos eredményeinek összefoglalása.....	9
IV. A doktori értekezés témakörével összefüggő tudományos tevékenység.....	18
V. Summary	20

I. A kutatási feladat összefoglalása, a kutatás célkitűzései

A nukleáris fegyvermentes övezetek a második világháború lezárását követő nukleáris proliferációra adott válasz részének tekinthetők. Az övezetek alapja a nukleáris fegyverek kiszorítása adott földrajzi régiókból, illetve a nukleáris támadás elkerülése a részes államokra nézve.

Az övezetek kérdése a nukleáris fegyverek elleni küzdelem részeként az első, nukleáris fegyvermentes zóna létrehozására irányuló tervtől számítva immáron hetedik évtizede aktuális. A téma minden megalapított övezetet illetve felmerült tervet követően ismét a figyelem középpontjába került, végigkísérve a XX. század második felének nemzetközi nukleáris non-proliferációs mozgalmát. A XXI. század meghatározó eseményeként tekinthetünk ezen a terén az afrikai nukleáris fegyvermentes övezetet létrehozó Pelindaba-egyezmény hatályba lépésére, a közép-ázsiai nukleáris fegyvermentes övezet megszületésére, illetve a Közel-Kelet denuklearizálására tett kísérletekre.

A témaválasztás alapja a kérdés és a nukleáris non-proliferációs törekvések mindenkori aktualitása. Az értekezés célja a nukleáris fegyvermentes övezetek bemutatása és nemzetközi jogi helyzetük vizsgálata, majd a vizsgálat eredményeképpen az övezetek elhelyezése a kiterjedt és sokrétű nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszerben.

Az értekezés a bemutatott témakört járja körül, és célja ennek során az alábbi kérdésekre választ kapni:

- Az ENSZ Közgyűlése 1975-ben elfogadta határozatát A nukleáris fegyvermentes övezetek minden aspektusának átfogó vizsgálata címmel (A/RES/3472), amely megalkotja a nukleáris fegyvermentes övezetek definícióját, részletezve egy ilyen övezet létrehozásának alapvető kritériumait. A dolgozatban véghezvitt vizsgálat tárgyát képezi, hogy a nukleáris fegyvermentes övezetek megvalósítják-e a határozatban található, az övezetekkel szemben támasztott feltételeket, és milyen formában teszik ezt?
- Az ENSZ által a nukleáris fegyvermentes övezetekről alkotott definíció az egyetlen, globálisan elfogadott definíció a kérdésben. Felmerül, hogy megfelelően jellemzi-e ez a meghatározás a nukleáris fegyvermentes övezeteket, és hagy-e maga után értelmezésbeli problémákat?

- Az értekezésben a nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezmények bemutatására és komparatív vizsgálatára is sor kerül. Kérdéses ugyanis, hogy az övezeteket létrehozó egyezmények egyértelműen szabályozzák-e a részes és nem részes államokra vonatkozó kötelezettségeket, avagy hagynak maguk után jogi hézagokat? Összeütközhetnek-e az övezeteket létrehozó egyezmények egyéb nemzeti vagy nemzetközi szabályozással?
- Az értekezés célja továbbá a nukleáris fegyvermentes övezetek nemzetközi jogi helyzetének bemutatása, illetve az e téren felmerülő vitás kérdések vizsgálata. Az övezetek és az azokat létrehozó egyezmények összhangban vannak-e a nemzetközi joggal, rendelkezéseik jogszerűek-e a nemzetközi jog szerint?
- A denuklearizált övezetek elsősorban a regionális non-proliferációs törekvések megnyilvánulásainak tekinthetők, regionális hatással és jelentőséggel, vagy a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszer meghatározó részét képezik, és annak fejlődéséhez járulnak hozzá mind regionális, mind nemzetközi szinten?
- A regionális és globális szempontok vizsgálata mellett továbbá sor kerül annak elemzésére is, hogy a nukleáris fegyvermentes övezetek milyen módon illeszkednek a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszerbe. Kiegészítik az e téren megjelent további törekvéseket, avagy inkább átfedést mutatnak a már létező nemzetközi egyezményekkel, szervezetekkel, és kezdeményezésekkel? Túlmutatnak-e az övezetekben részes államok által vállalt kötelezettségek az övezeteken kívüli államok által a non-proliferáció érdekében vállalt kötelezettségeken?
- Vizsgálat tárgyát képezte a harmadik államok szerepe a denuklearizált övezetek megvalósulásában. Milyen szerepet játszanak az övezetek megfelelő működésében és céljainak megvalósulásában a nukleáris fegyvermentes övezetben nem részes államok? Milyen kapcsolatot ápolnak ezek az államok a nukleáris fegyvermentes övezetekkel, és milyen kötelezettségeik vannak az övezetek irányába?

→ A non-proliférációs rendszer igen kiterjedt és szerteágazó, amely elsősorban a nukleáris fegyverek leszerelésére illetve elterjedésük megakadályozására koncentrál. Azonban egyéb területeket is érint, mint a nukleáris kísérleti robbantások korlátozásának területét, a nukleáris biztonság különböző aspektusait, illetve a nukleáris fegyverek és anyagok használatának és elhelyezésének környezetre való hatásának mérséklését. A nukleáris fegyvermentes övezetek tekinthetők-e ezen rendszer legígéretesebb eszközeinek a nukleáris fegyverek megfékezése terén a jövőre nézve?

Magyarországon még nem készült átfogó vizsgálat a nukleáris fegyvermentes övezetekről, és az idegen nyelvű szakirodalom is hiányos e kérdésben. Az értekezés ezt kívánja pótolni, és átfogó vizsgálatot nyújtani a nukleáris fegyvermentes övezetekről, azok különböző típusairól és az övezeteket létrehozó egyezmények rendelkezéseiről.

II. A kutatás során alkalmazott kutatási módszerek

A dolgozat kiemelten épít a rendszertani értelmezés módszerére. A nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezmények komparatív vizsgálata mellett cél ezek értelmezése a teljes nukleáris non-proliferációs rendszer figyelembe vételével, elsősorban a rendszer keretein belül született nemzetközi egyezményekre, illetve az ENSZ tevékenységének vizsgálatára támaszkodva. Az értekezés megírásakor figyelembe vettem a nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezményeket, továbbá egyéb, a nukleáris non-proliferáció szempontjából releváns nemzetközi egyezményeket, az övezetekben részes államok nemzeti szabályozását és gyakorlatát, a nemzetközi jog szabályait és a kérdést átölelő magyar és nemzetközi szakirodalmat. Törekedtem a témában született szakirodalom minél szélesebb körű tanulmányozására és felhasználására is. A kérdést érintő szakirodalom hiányos, nem törekszik a nukleáris fegyvermentes övezetek teljes körű bemutatására, ezért erre tettem kísérletet.

Az értekezés középpontjában álló téma interdiszciplináris jellegű, ugyanis nem csupán a nemzetközi jogot érinti, hanem a nemzetközi politikát és a biztonságpolitikát is, továbbá számos egyéb területet, mint például a környezetvédelmet. Emiatt az övezetekre vonatkozó szabályozás áttekintése mellett sor került az övezetekben részes államok nemzetközi kapcsolatainak vizsgálatára a megfelelő helyeken. Ez - szükség szerint - elsősorban a részes államok és a nukleáris fegyverrel rendelkező államok kapcsolatát takarta, másodsorban a részes államok és azon államok kapcsolatát, amelyek nemzetközi felelősséggel tartoznak valamely, az övezeten belül található területért. Felmerült továbbá az övezetek részes államainak és a nukleáris fegyverrel nem rendelkező államoknak a viszonya, illetve a részes államok katonai szövetségekben való részvételének kérdése.

Jogtudományi szempontból az értekezést a jogpozitivisták szemlélet határozza meg, tehát a nemzetközi egyezményeket, a nemzetközi jog szabályait, az államok nyilatkozatait és a nemzetközi szervezetek határozatait veszi alapul. A vizsgálat során elsődlegesen a nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezmények és az ezekhez csatolt kiegészítő jegyzőkönyvek értelmezésére volt szükség. Az elemzés arra irányult, hogy az érintett egyezmények mennyire tudnak ténylegesen nukleáris fegyverektől mentes övezeteket létrehozni, illetve ezt milyen módon kívánják elérni. Ezek vizsgálata során szükség volt a komparatív módszer alkalmazására is.

Az egyezmények és az övezetek számos kihívással néznek szembe mind a nemzetközi jog, mind az államok közötti kapcsolatok és az államok gyakorlata terén. A nukleáris fegyvermentes övezetek elsődleges célja a tényleges nukleáris fegyvermentesség megvalósítása, azonban ennek elérése érdekében szükség van bizonyos változások eszközölésére. E tekintetben a dolgozat során *de lege ferenda* javaslatok is megfogalmazásra kerülnek, elsősorban az övezeteket létrehozó egyezmények hiányosságai által okozott problémák megoldását megkísérelve.

III. Az értekezés felépítése és tudományos eredményeinek összefoglalása

A dolgozat a bevezetést követő második fejezetben a nukleáris fegyvermentes övezetek bemutatásával kezdődik, amely során azok létrejötte és típusai is ismertetésre kerülnek. Ezt követi a harmadik fejezet, amely az övezeteket létrehozó egyezmények komparatív vizsgálatát tartalmazza. Ennek során az egyezményekben található, a részes államokra vonatkozó kötelezettségeken túl az egyezmények területmeghatározással kapcsolatos vitás kérdései is elemzés tárgyát képezik. Ezek után a kötelezettségek ellenőrzésére kialakított mechanizmusok vizsgálatára kerül sor. A negyedik fejezet a nukleáris fegyvermentes övezetek és a teljes nemzetközi közösség viszonyát helyezi a középpontba. Itt nem csupán a nukleáris fegyverrel rendelkező államok, hanem az ilyen fegyverrel közvetve, vagy nem rendelkező államok is megjelennek. Fontos továbbá az övezetek és a fennálló katonai szövetségek viszonyának tisztázása. Az ötödik fejezet a nukleáris fegyvermentes övezetek átfogó vizsgálatából vonja le a következtetéseket, feltárva az övezetek létrehozása, mint folyamat egységesítésének lehetőségét. Két további, még csupán tervként létező övezet is bemutatásra kerül, hogy bepillantást nyerjünk a denuklearizált zónák jövőbeli fejlődésének lehetőségeibe. A hatodik fejezet a teljes vizsgálat figyelembe vételével helyezi el a nukleáris fegyvermentes övezeteket a nemzetközi nukleáris non-prolifерációs rendszerben, illetve világít rá jelentőségükre a nukleáris non-prolifерációs mozgalomban.

Az értekezés az alábbi kérdések vizsgálatára és megválaszolására törekedett:

1. A nukleáris fegyvermentes övezetek megvalósítják-e az ENSZ Közgyűlésének A/RES/3472 határozatában található, az övezetekkel szemben támasztott kritériumokat?

Az ENSZ Közgyűlése A/RES/3472-es határozata alapján abban az esetben fogad el egy formációt nukleáris fegyvermentes övezetnek, amennyiben az teljesíti a határozatban található feltételeket. Eszerint az övezeteket államok egy csoportja hozza létre, szuverenitása szabad gyakorlása során. Az övezetnek rendelkeznie kell alapító egyezménnyel vagy szerződéssel, amely tartalmazza a fő célt, azaz a nukleáris fegyverek kiiktatását az övezetből. Az egyezmény betartását a részes államoknak egy nemzetközi ellenőrzőrendszer létrehozásával kell biztosítani. A definíció második fele tartalmazza a nukleáris fegyverrel rendelkező államokra vonatkozó kötelezettségeket. Ezeknek az államoknak tiszteletben kell tartaniuk az adott régió nukleáris fegyvermentesítését, tartózkodniuk kell az övezeteket

alapító egyezmények megszegését eredményező tevékenységekhez való hozzájárulástól, illetve a nukleáris fegyverek használatától vagy azzal való fenyegetéstől az övezet részes államaival szemben.

A nukleáris fegyvermentes övezetek nem uniform módon próbálják megvalósítani a határozatban felsorolt kritériumokat, azonban gyakran vesznek példát egymásról. A nukleáris fegyverek kiiktatásának, a teljes hiány megvalósításának kritériumát számos módon kívánják elérni. Az alapító egyezményekben található, erre vonatkozó tilalmakat ezért olyan tilalomcsoportokba foglaltam, amelyek segítenek eligazodni az övezetek általi vállalásokban. Úgy vélem, egy nukleáris fegyvermentes övezet abban az esetben lesz ténylegesen nukleáris fegyvermentes, amennyiben a részes államok és az övezetek területe is azzá válnak. Az előbbi feltételt az elsődleges kötelezettségekként titulált tilalomcsoportok mindegyikének lefedésével érhetik el a részes államok, míg az utóbbit elsősorban az értekezésben található másodlagos tilalmak alkalmazásával. Másodsorban pedig az övezetek területén áthaladó járművekre vonatkozó szabályozással, amelyre bár az egyezmények és az UNCLOS egyezmény alapján van lehetősége a részes államoknak, a korábbi gyakorlat és az atomhatalmak reakciója e kérdésre dilemmákat vet fel. Itt egészül ki a probléma az ENSZ definíció második felével, azaz a nukleáris fegyverrel rendelkező államokra vonatkozó kötelezettségek kérdésével. Amennyiben ugyanis ezek az államok nem tartják tiszteletben az övezeteket, és nem vállalják az alapító egyezményekhez csatolt vonatkozó kiegészítő jegyzőkönyvek ratifikálását, a nukleáris fegyvermentes övezetek nem tudják elérni biztonságpolitikai céljukat: egy atomtámadás elkerülésének valamilyen fokú biztosítását. A nukleáris fegyverek teljes kitiltása az övezetekből tehát nem tud megvalósulni, egyrészt azért, mert az övezeteket alapító egyezmények nem térnek ki az összes eshetőségre a fegyverek kiiktatásával kapcsolatosan. Másrészt pedig amennyiben a részes államok ténylegesen kitiltják a nukleáris fegyvereket területükről, beleértve a vízi területüket is, és az ezeken való áthaladást és szállítást, az atomhatalmak érdekeit sértik, amelynek következtében – mintegy ellenlépésként – azok nem írják alá az alapító egyezményekhez csatolt kiegészítő jegyzőkönyveket. Tehát ha a részes államok teljes mértékben megvalósítják a nukleáris fegyverek hiányát, nem találnak az atomhatalmak támogatására, ezáltal a kérdés másik aspektusát, azaz egy atomtámadás kizárását még annyira sem tudják biztosítani övezetük számára, mint abban az esetben, amikor az atomhatalmak aláírják az alapító egyezményekhez csatolt kiegészítő jegyzőkönyveket.

2. Kielégítő-e az ENSZ Közgyűlése által elfogadott meghatározás a nukleáris fegyvermentes övezetekről?

A közgyűlési definíció legnehezebben értelmezhető pontja a nukleáris fegyverek teljes hiányának megvalósítására vonatkozó kritérium. Részletes iránymutatást nem tartalmaz ugyanis a határozat azzal kapcsolatosan, hogyan tudják ezt elérni a részes államok, és milyen tevékenységekre nézve kell tilalmat érvénybe léptetniük. Ez egyfajta rugalmasságot ad az övezeteknek, így a saját igényeiknek megfelelően és regionális különbségeikhez igazítva tudják megvalósítani a követelményt.

A világos iránymutatás hiánya azonban azzal a hátránnyal szolgál, hogy a részes államok – akaratlagosan vagy sem - kikapukat hozhatnak létre, amelyek lehetőséget adnak az övezetek és a nukleáris fegyverek valamilyen formájú kapcsolódására. Ez a hiányosság elsősorban abban nyilvánul meg, hogy nem mindegyik övezet tiltja a területén nukleáris fegyver elhelyezését, állomásoztatását vagy tárolását explicit módon.

Az ENSZ definíciót mindenképpen kiegészíteném annak részletezésével, hogy mit jelent a nukleáris fegyverek teljes hiányának megvalósítása. Úgy vélem, ez három aspektust foglal magába:

- 1, Mindenekelőtt annak tilalmát, hogy a részes államok nukleáris fegyverekkel rendelkezzenek bármilyen módon. Ennek megvalósítására szolgálnak az elsődleges kötelezettségek, amelyek mindegyikét tartalmaznia kell egy ilyen övezetet alapító egyezménynek.
- 2, Emellett a tilalmat arra nézve, hogy a nukleáris fegyvermentes övezetek területén nukleáris fegyver legyen található, legyen szó az övezeten kívüli államok fegyvereiről vagy azok áthaladásáról az övezeten. Ezt biztosítják a másodlagos rendelkezések.
- 3, Továbbá az övezetben részt venni kívánó államok katonai szövetségeinek megfelelő módosítását annak biztosítása érdekében, hogy az övezetek tagállamai közvetett módon se élhessenek nukleáris fegyver használatával szövetségeik nukleáris kapacitásának köszönhetően.

Amennyiben a részes államok képesek mindhárom aspektust megvalósítani, el tudják érni egy ténylegesen nukleáris fegyvermentes övezet létrehozását. A létező övezetekkel kapcsolatban viszont ezt nem lehet egyértelműen kijelenteni.

3. A nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezményekben található rendelkezések hagynak-e maguk után jogi hézagokat, illetve ütköznek-e a részes államok által létrehozott nemzeti és nemzetközi szabályozással?

Az értekezés során fény derül arra, hogy a nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezmények elsősorban a részes államok által kötött nemzetközi szerződésekkel ütköznek, ezek közül is a katonai szövetségeket létrehozó nemzetközi egyezményekkel.

Az ENSZ 1975-ben átfogó vizsgálatot készített a nukleáris fegyvermentes övezetekről. Az ennek köszönhetően létrehozott tanulmány kijelentette, hogy egy atomfegyvermentes övezet abban az esetben van összhangban egy katonai szövetséggel, amennyiben a szövetség nem helyez kilátásba nukleáris ellentámadást a szövetségben részes, nukleáris fegyverrel nem rendelkező államok megtámadása esetén, és nem állomásoztat ilyen fegyvert az övezet területén. A dolgozat szempontjából jelentőséggel az USA és Ausztrália közötti katonai szövetség (ANZUS szövetség, Australia, New Zealand, United States Security Treaty - Ausztrália, Új-Zéland és az Egyesült Államok közötti védelmi egyezmény), illetve az Oroszország és a közép-ázsiai nukleáris fegyvermentes övezet három államát összekötő szövetség (CSTO, Collective Security Treaty Organization - Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete) bír. Az ANZUS szövetség nem helyez kilátásba nukleáris fegyveres ellentámadást, amennyiben megtámadják valamelyik részes államát. A tagállamok csupán kijelentik, hogy a csendes-óceáni térségben található részes államok valamelyikének megtámadása esetén az összes részes állam olyan tevékenységnek ítéli meg a támadást, ami a saját békéjét és biztonságát veszélyezteti, és ezért annak érdekében fognak cselekedni, hogy a közös veszély ellen fellépjenek. A CSTO esetében azonban egy részes államot ért támadást az összes részes állam ellen irányuló támadásnak tekintenek a résztvevő felek, és ennek tudatában lépnek fel az ellen, minden segítséget megadva a megtámadott államnak, beleértve a katonai segítséget is. Amennyiben tehát Oroszországnak nukleáris fegyveres támadásra van lehetősége amikor a szövetség valamely, nukleáris fegyverrel nem rendelkező részes államát támadás éri (és ezt semmi nem zárja ki a CST vagy akár a Szemipalatyinszk-egyezményben), az ENSZ tanulmánya alapján ez a katonai szövetség összeegyeztethetetlen a közép-ázsiai nukleáris fegyvermentes övezettel. Ezzel támasztja alá az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország is azt, hogy miért nem írják alá az egyezményhez csatolt kiegészítő jegyzőkönyvet.

4. Összhangban vannak-e a nukleáris fegyvermentes övezetek a nemzetközi joggal, rendelkezéseik jogszerűek-e a nemzetközi jog szerint?

A nukleáris fegyvermentes övezetek a nemzetközi nukleáris non-prolifерációs rendszer széleskörű támogatását élvezik, főként annak köszönhetően, hogy hasonló célokra osztoznak, habár az övezetek ezeket a célokat egy lépéssel tovább vitték. Az övezetek nem ütköznek a non-prolifерációs rendszer által létrehozott nemzetközi szabályozással, ugyanakkor nem ez az egyetlen területe a nemzetközi jognak, amellyel kapcsolatba lépnek. Összeütközés elsősorban az övezetek földrajzi kiterjedésének, területi hatályának és az övezetek területén történő tengeri áthaladást illetően történt.

A nukleáris fegyvermentes övezetek nagyvonalúan húzták meg az övezetek földrajzi kiterjedésének határait, illetve eltérően értelmezték az ENSZ tengerjogi egyezményének bizonyos rendelkezéseit, mint az atomhatalmak. A konfliktus egyik gócpontját az adott nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezmények nyílt tengerre, illetve a parti államokhoz tartozó kizárólagos gazdasági övezetre és kontinentális talapzatra való kiterjesztése képezi. Emellett a parti tengeren való békés áthaladáshoz való jog korlátozásában sem értenek egyet a részes államok és az atomfegyverrel rendelkező hatalmak. Az értekezés harmadik fejezetének második fele foglalkozik kiterjedten ezekkel a problémákkal.

A területi kérdések vizsgálatát követően levonhatjuk azt a konklúziót, hogy azok tisztázása létfontosságú az övezetek számára. Mivel az atomhatalmak támogatása sok esetben a területi viták, illetve a békés áthaladáshoz való joggal kapcsolatos korlátozások miatt marad el, úgy gondolom, az övezeteknek mérlegelniük kell: a nukleáris fegyvermentesség melyik aspektusát kívánják megvalósítani? Ha a tényleges nukleáris fegyvermentesség a céljuk, a másodlagos tilalmak elfogadása, illetve a békés áthaladáshoz való jog korlátozása elengedhetetlenek ahhoz, hogy a területükről kiiktassák a nukleáris fegyvereket. Amennyiben viszont a nukleáris támadások elkerülését takarja a nukleáris fegyvermentesség, vagy legalábbis ezt a célt kívánja elsősorban elérni, a részes államoknak a nukleáris fegyveres államokkal kellene megegyezniük az övezetek területi hatályában, alkalmazási területében, illetve a békés áthaladást illető kérdésekben, olyan kompromisszumra jutva, amely mindkét fél számára megfelelő. Ez a kompromisszum nagy valószínűséggel azonban főképp az atomhatalmak érdekeinek érvényre jutását jelentené, az Egyesült Államok ugyanis vélhetően nem fogja feladni meg nem erősít, nem cáfol politikáját, ahogyan eddig sem tette az övezetek érdekében.

5. Az atomfegyvermentes övezetek regionális hatással és jelentőséggel bírnak, vagy a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszer meghatározó részét képezik?

Az értekezés egyik fő célja rávilágítani arra, hogy a nukleáris fegyverek kérdése egy globális probléma, amelyre irányulóan a leszerelési és non-proliferációs válaszok nem csupán globális szinten jelennek meg hatékonyan. A nukleáris fegyverek elleni harc globális és regionális megközelítése párhuzamosan jelent meg a nemzetközi közösségben a XX. század második felétől kezdve.

A globális lépések célja mind a vertikális, mind a horizontális proliferáció megállítása és a nukleáris fegyverektől való végső megszabadulás elérése, amely célokat nem sikerült megvalósítani még a nemzetközi közösségnek. Ezzel szemben a regionális megközelítés a nemzetközi non-proliferációs rendszer tekintetében alapvetően a horizontális proliferáció elkerülésének eszköze, amely szempontból sikeresnek tekinthető.

Annak dacára, hogy a nukleáris fegyvermentes övezetek nem tudják megvalósítani adott régiók teljes és tényleges nukleáris fegyvermentesítését, illetve biztonsági garanciával sem szolgálnak minden esetben a részes államok számára egy lehetséges atomtámadással szemben, a non-proliferáció szempontjából hatékonynak tekinthetők, és ezáltal a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszer jelentős szereplőivé lépnek elő.

6. Milyen viszonyban vannak az atomfegyvermentes övezetek és a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszer?

Az első nemzetközi dokumentum, amely az atomfegyverek ellen foglalt állást, 1946-ban jött létre az ENSZ égisze alatt, míg a nukleáris fegyvermentes övezetek létrehozásának gondolata az 1950-es évek közepén jelent meg az ENSZ Leszerelési Bizottságában a Szovjetunióknak köszönhetően. Az évtizedes csúszást követően a nukleáris fegyvermentes övezetek párhuzamosan fejlődtek a globális non-proliferációs törekvésekkel, azonban nem távolodtak el teljesen a nemzetközi non-proliferációs rendszertől, hanem inkább annak kiegészítéseként funkcionálnak.

Az egyéb non-proliferációs egyezmények és szervezetek támogatásának köszönhetően az övezetek beépülnek a non-proliferációs rendszerbe, ám a rendszer hiányosságainak pótlása érdekében sok helyen átfedést is mutatnak vele. Az átfedéseken túl a nukleáris fegyvermentes övezetek adott esetben szigorúbb szabályozást hoznak létre a nukleáris fegyverek terjedésének meggátolása érdekében, mint akár az atomsorompó

szereződés, akár a nukleáris robbantások betiltására irányuló egyezmények. Az övezetek megerősítik a részes államok közös non-proliferációs és leszerelési céljait, és hozzájárulnak a rendszer további mélyítéséhez, lépésről lépésre, azaz régióról régióra haladva.

Miben jelent többet egy nukleáris fegyvermentes övezet részes államának lenni, mint a non-proliferáció egyéb törekvéseiben részt venni? Mivel a non-proliferációs törekvések sarokkövének az atomsorompó szerződés tekinthető, elsősorban ezzel az egyezménnyel kell összevetni az övezeteket létrehozó egyezményeket. A nukleáris fegyvermentes övezetek részletes tanulmányozását követően megállapítható, hogy a legalapvetőbb különbség az atomfegyvermentes övezetek és az atomsorompó szerződés által létrehozott rendszer között, hogy az övezeteknek nem válhat részes tagjává olyan állam, amely rendelkezik nukleáris fegyverrel. Tehát annak ellenére, hogy a nukleáris fegyvermentes övezetek alapvetően a nukleáris non-proliferáció eszközeinek tekinthetőek, a nukleáris leszerelés területére is kiterjednek. A nukleáris fegyverektől való megszabadulás követelményét egyedül az afrikai övezetet létrehozó Pelindaba-egyezmény tartalmazza, ugyanis ennek az övezetnek vált egyedül részesévé olyan állam, amely korábban rendelkezett nukleáris fegyverrel, majd megszabadult attól. A többi övezet nem tesz említést ezen kötelezettségről, az övezetek jellegéből és céljából fakad azonban, hogy azoknak nem lehet részese nukleáris fegyverrel rendelkező állam.

Emellett a nukleáris fegyvermentes övezeteket létrehozó egyezményekben található elsődleges kötelezettségek terén a nukleáris fegyverek használatának tilalmával is túlmutatnak az övezetek az atomsorompó egyezményen. Az elsődleges kötelezettségeken túl pedig az övezeteket alapító egyezményekben található másodlagos kötelezettségek egyáltalán nem jelennek meg az atomsorompó szerződésben. Ezek között található a tárolás és a telepítés, vagy a nukleáris fegyverek állomásoztatásának tilalma. Ezek a rendelkezések szolgálnak a nukleáris megosztás megakadályozására, amely az atomsorompó szerződés keretein belül megvalósítható, és meg is valósul a NATO-nak köszönhetően.

A környezetvédelmi és a nukleáris biztonsággal kapcsolatos rendelkezések tekintetében a nukleáris fegyvermentes övezetek platformot biztosítanak részes államaiknak az együttműködés elmélyítésére, illetve a nemzetközi szabályozáson túlmutató rendelkezések elfogadására. A Tlatelolco-egyezmény kivételével az összes övezet tilt minden típusú nukleáris kísérleti robbantást, amely túlmutat az atomsorompó szerződés V. cikkén, illetve jelenleg az Átfogó Atomcsend Szerződésen is, amely még nem lépett hatályba.

7. Milyen kapcsolatot ápolnak harmadik államok a nukleáris fegyvermentes övezetekkel, és milyen kötelezettségeik vannak az övezetekkel szemben? Milyen szerepet játszanak az övezetek megfelelő működésében és céljainak megvalósulásában?

Az övezeten kívüli államokat több csoportra oszthatjuk annak tekintetében, hogy az adott állam milyen kapcsolatban áll a nukleáris fegyverekkel és ezáltal a nukleáris fegyvermentes övezetekkel.

A legnagyobb figyelmet a nukleáris fegyverrel rendelkező államoknak kell szentelni, az általuk nyújtott biztonsági garanciák ugyanis szükségesek ahhoz, hogy az övezetek elkerülhessenek egy atomtámadást, illetve a részes államok maximálisan be tudják tartani a rájuk vonatkozó kötelezettségeket. Ezeknek az államoknak tartózkodniuk kell attól, hogy olyan tevékenységhez járuljanak hozzá, amely az övezeteket alapító egyezmények megszegését eredményezi. Valamint tartózkodniuk kell a nukleáris fegyverek használatától vagy az azzal való fenyegetéstől az övezet részes államaival szemben.

Az ilyen fegyverrel rendelkező államoknak is két csoportja van az övezetek szempontjából, az Atomsorompó egyezmény részes, illetve nem részes államai. Az előbbieket bizonyos kötelezettségekkel tartoznak az övezetek irányába, amelyek betartásáról jogi kötéserővel bíró dokumentumok születnek, míg az utóbbi államok semmilyen kapcsolatban nem állnak a nukleáris fegyvermentes övezetekkel, tehát nincs biztosítva, hogy tiszteletben tartják azokat. A konfliktus feloldásaként mindenképpen szükség lenne arra, hogy az atomsorompó-rendszeren kívül maradó államok is kapcsolatot ápoljanak valamilyen formában a nukleáris fegyvermentes övezetekkel.

Felmerül továbbá a kérdés, hogy azok az államok, amelyek közvetve rendelkeznek nukleáris fegyverrel, esetleg egy atomhatalom nukleáris ernyője alá tartoznak, miért nem folytatnak semmilyen kapcsolatot a nukleáris fegyvermentes övezetekkel? A helyzet megoldását nem abban látom, hogy ezek az államok is közvetlenül kapcsolatba lépjenek az övezetekkel, hanem az atomhatalmak biztonsági garanciáinak módosításában, amely a nukleáris megosztás szabályozását is tartalmazná.

Az övezeteken kívüli államok által vállalt kötelezettségek tehát alapvető fontossággal bírnak az övezetek céljai megvalósulásának tekintetében, ugyanis az övezetek nem minden esetben kezelik megfelelően az ezen államokkal való kapcsolataikat.

8. A nukleáris fegyvermentes övezetek tekinthetők-e a nukleáris non-proliferációs rendszer legígéretesebb eszközeinek a nukleáris fegyverek megfékezése terén a jövőre nézve?

A globális non-proliferációs rendszer nem tudott gátat szabni sem a nukleáris fegyverek vertikális, sem horizontális proliferációjának. Ezzel szemben a nukleáris fegyvermentes övezetek - ugyan számos hibával rendelkeznek – jelentősen hozzájárultak a horizontális proliferáció megakadályozásához. Az övezetekben részes államok ugyanis nem szegték még meg a nemzetközi rendszerben vállalt kötelezettségeiket, ellenben az atomsorompó szerződés számos részes államával. Nem véletlen, hogy a nemzetközi nukleáris non-proliferációs rendszer sikertelenségének láttán a nemzetközi közösség ehhez a regionális eszközhöz kíván folyamodni a Közel-Kelet nukleáris fegyverekkel kapcsolatos helyzetének rendezése érdekében.

Habár az övezetek sikerességét támasztja alá, hogy a nemzetközi közösség a nukleáris fegyvermentes övezetek eszközét találja a legmegfelelőbbnek a Közel-Kelet egyik kiemelkedő jelentőséggel bíró problémájának megoldására, nem feltétlenül jó tendencia, ha az övezeten kívüli államok szerepe ilyen mértékben megnő az övezetek létrehozásában. A Közel-Kelet denuklearizálása ugyanis semmiképpen nem tekinthető az összes, a régióban található állam közös megegyezésének vagy céljának. A kezdeményezés a régióból indult, bár nem az összes állam részvételével, mára azonban egyéb, a régió kívüli államok is jelentős szerepet vállaltak annak szervezésében. Ennek az a pozitív oldala, hogy a külső résztvevők segítenek olyan feleket tárgyalóasztalhoz ültetni, akik e segítség nélkül minden bizonnyal nem vitatnák meg a kérdést. A negatív oldala pedig az, hogy a nemzetközi közösség nyomást gyakorol ily módon államok egy csoportjára, pedig egy nukleáris fegyvermentes övezet létrehozásának fontos eleme a régióban található államok érdekeinek önkéntes alapon történő összehangolása.

A nukleáris fegyvermentes övezetek tehát fontos szerepet játszanak a nukleáris non-proliferációs törekvések jelenében és jövőjében, és bizonyos szempontból hatékonyabbnak tekinthetők, mint a nemzetközi non-proliferációs rendszer. Ennek ellenére, a dolgozatban vázolt hiányosságai miatt nem nevezném őket a nukleáris fegyverek megfékezése terén a legígéretesebb eszköznek. Ezen hiányosságok közé sorolnám elsősorban az övezetek és harmadik államok - különös tekintettel a nukleáris fegyverrel rendelkező államokra - közötti rendezetlen kapcsolatot, az övezetokről alkotott ENSZ definíció homályosságát a nukleáris fegyverek hiányával kapcsolatosan, és ennek a követelménynek az eltérő megvalósítását a nukleáris fegyvermentes övezetek alapító egyezményeiben.

IV. A doktori értekezés témakörével összefüggő tudományos tevékenység

1. Publikációk

1. *Gondolatok a nukleáris fegyvermentes övezetekről.* Studia Juridica et Politica Jaurinensis. (Várható megjelenés: 2014.) [Thoughts on Nuclear Weapon-Free Zones]
2. *Adásvételi lehetőségek a nukleáris fegyverek területén. Konferenciakötet, Sale and community - adásvétel és közösség konferencia.* (Várható megjelenés: 2014.) [Sales Possibilities in the Field of Acquiring Nuclear Weapons]
3. *The Non-Proliferation of Nuclear Weapons Within the Framework of the NPT: Limits and Possibilities.* FORVM – Publicationes Doctorandorum Juridicorum, IV. évfolyam, 2014. [A nukleáris fegyverek non-prolifерációja az NPT keretein belül: korlátok és lehetőségek]
4. *A nukleáris fegyvermentes övezetek fogalma és típusai.* Profectus in Litteris V. szerk.: P. Szabó Béla, Szemesi Sándor), 2013. [The Concept and Types of Nuclear-Weapon-Free Zones]
5. *A nukleáris robbantások kérdése a nukleáris fegyvermentes övezetekben.* De iurisprudentia et iure publico, VII. évfolyam, 2013/3. szám. [The Issue of Nuclear Explosions in Nuclear-Weapon-Free Zones]
6. *Egy európai kormányzás lehetősége a nukleáris kérdések területén.* Jogelméleti Szemle, 2013/3. szám [The Possibility of a European Governance in the field of Nuclear Issues]
7. *The concept and role of nuclear-weapon-free zones in nuclear non-proliferation.* European Legal Studies and Research, International Conference of PhD Students in Law, 5th Edition, 2013. [A nukleáris fegyvermentes övezetek fogalma és szerepe a nukleáris non-prolifерációban]
8. *A nukleáris kísérleti robbantások betiltására irányuló törekvések múltja és jelene.* Profectus in Litteris IV. (szerk.: P. Szabó Béla, Szemesi Sándor), 2012. [Past and Present Endeavours to Prohibit Nuclear Test Explosions]
9. *Realitás-e a nukleáris fegyverektől mentes világ az Atomsorompó Egyezmény keretein belül?* Glossa Iuridica III. évfolyam 2012/1. szám [Is a World Free of Nuclear Weapons Possible within the Confines of the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons?]

2. Tudományos előadások

1. Az állam és jog alapvető értékei doktorandusz konferencia, Széchenyi István Egyetem, Győr, 2013. december 13. "*Gondolatok a nukleáris fegyvermentes övezetekről.*" Előadás tartása magyar nyelven.
2. X. Doktorandusz Konferencia, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2013. június 7. "*A nukleáris fegyvermentes övezetek fogalma és típusai*" Előadás tartása magyar nyelven.
3. International Conference of PhD Students in Law, Universitatea de Vest din Timisoara, Temesvár, 2013. május 16-18. "*The concept and role of nuclear-weapon-free zones in nuclear non-proliferation.*" Előadás tartása angol nyelven.
4. SZTE Workshop Társadalomtudományok a társadalomért. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 2013. április 17-19. "*Egy európai kormányzás lehetősége a nukleáris kérdések terén.*" Előadás tartása magyar nyelven.
5. A magyar jogrendszer átalakítása – a kodifikáció napjainkban konferencia. Széchenyi István Egyetem, Győr, 2012. december 7. "*A nukleáris exportok nemzetközi szabályozásával kapcsolatos problémák.*" Előadás tartása magyar nyelven.
6. Sale and community - adásvétel és közösség konferencia. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 2012. november 29. "*Adásvételi lehetőségek a nukleáris fegyverek területén.*" Előadás tartása magyar nyelven.
7. IX. Doktorandusz Konferencia, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2012. június 1. "*A nukleáris tesztrobbantások betiltása.*" Előadás tartása magyar nyelven.
8. The XVI. International Conference of Young Scholars. University of Economics, Prága, 2012. május 24-26. "*The changing role of terrorist organizations in international relations in the 21st century.*" Előadás tartása angol nyelven.
9. UN Agencies Connecting with Academics and the Civil Society. Vienna International Centre, Bécs, 2012. január 11-13. "*The possibility of a world free of nuclear weapons within the confines of the Nuclear Non-Proliferation Treaty.*" Előadás tartása angol nyelven.
10. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Egyetem, Budapest, 2011.nov.19. "*Realitás-e a nukleáris fegyverektől mentes világ az Atomsorompó Egyezmény keretein belül?*" Előadás tartása magyar nyelven.

V. Summary

Nuclear proliferation started after World War II and the establishment of nuclear-weapon-free zones can be considered an answer to this process. The basis of nuclear-weapon-free zones is the prohibition of nuclear weapons in certain geographic regions, and the hope of preventing a nuclear attack on the member states of said regions.

The question of nuclear-weapon-free zones has been a current issue for the past seven decades, starting with the first plan that aimed at establishing such a zone. The issue becomes the focus of attention time and time again after a new nuclear-weapon-free zone is founded or a new plan for a denuclearized zone arises, which has happened several times during the 20th century within the context of the nuclear non-proliferation movement. In the 21st century, the entry into force of the Pelindaba Treaty, the establishment of the Central Asian Nuclear-Weapon-Free Zone and the attempts at denuclearizing the Middle-East can be cited as prominent.

The aim of the dissertation is to create an introduction to the topic of nuclear-weapon-free zones and to analyze their status in and relationship with international law. The results of the research help place these denuclearized zones in the extensive and complex international nuclear non-proliferation system. The dissertation aimed at analyzing a number of issues in connection with the topic.

United Nations General Assembly Resolution A/RES/3472

How can a nuclear-weapon-free zone be defined? Resolution A/RES/3472 of the United Nations General Assembly gives a comprehensive definition of these zones. According to the resolution, the General Assembly accepts a nuclear-weapon-free zone as an official one in case it fulfills the criteria contained by the resolution. An important issue in the dissertation was to see whether these criteria are fulfilled by the zones.

According to the resolution, a nuclear-weapon-free zone has to be established by a group of states, in the free exercise of their sovereignty, by virtue of a treaty or convention which requires the total absence of nuclear weapons from the zone, and an international system of verification and control needs to be set up to guarantee compliance with the obligations deriving from the establishing statute. The second half of the definition contains the obligations applying to nuclear weapon states. These states have to respect the total

absence of nuclear weapons in a nuclear-weapon-free zone and have to refrain from contributing to acts violating the treaties establishing these zones or using or threatening to use nuclear weapons against the member states of the zone.

The existing nuclear-weapon-free zones do not try to fulfill the criteria found in the Resolution A/RES/3472 in a uniform manner, however, they often take previous treaties as an example when establishing their own zones. Achieving the lack of nuclear weapons from denuclearized zones happens in different ways in each zone. I tried to categorize the prohibitions found in the establishing treaties of nuclear-weapon-free zones to make the commitments of the States Parties easier to understand. A nuclear-weapon-free zone becomes effectively nuclear-weapon-free when States Parties and their territories become nuclear-weapon-free as well. This former can be achieved by applying a number of prohibitions in the zones which are named primary obligations in the dissertation, while the latter can be reached by applying the so-called secondary obligations, also listed into several categories in the dissertation. Another important factor in reaching a complete lack of nuclear weapons in a territory is the regulation concerning the vehicles passing through said territory. The States Parties have a possibility to regulate this field according to the treaties establishing nuclear-weapon-free zones and the United Nations Convention on the Law of the Sea, however, past experience and the reaction of nuclear weapon states to this issue raises several problems. This is where the issue and the second part of the definition found in Resolution A/RES/3472 intersect. The recognition that nuclear-weapon-free zones receive from nuclear weapon states is one of the bases of such a zone being effective. However, if States Parties set up zones which are virtually nuclear-weapon-free, they will not meet the support of nuclear weapon states, and the Additional Protocols documenting this support will not be ratified by them.

While the question of nuclear-weapon-free zones fulfilling the criteria found in Resolution A/RES/3472 is essential, another question that arose was whether the definition itself was satisfying concerning these zones. The criterion which was most difficult to comprehend was reaching the lack of nuclear weapons in a nuclear-weapon-free zone. The resolution does not contain a detailed explanation of how this can be achieved by States Parties, and what types of action shall be regulated or prohibited in the zones. On the one hand, this provided a flexibility for the zones, and they could fulfill this criterion having in mind their needs and the regional differences between the zones. On the other hand, the lack of clear guidelines leads to States Parties being able to create loopholes, which give an opportunity for the zones to become connected to nuclear weapons in some ways. This

deficiency manifests in the lack of explicit regulations concerning the placement, storage or stationing of nuclear devices in a number of the existing nuclear-weapon-free zones.

The problem with Resolution A/RES/3472 is that it does not detail what the complete lack of nuclear weapons means and how it can be realized. In my opinion, a complete lack of nuclear weapons entails three aspects:

1. The prohibition of States Parties owning nuclear weapons in any way. Fulfilling this criterion can be achieved by applying the so-called primary prohibitions, which the treaties establishing nuclear-weapon-free zones should all contain.
2. A prohibition aiming at eliminating nuclear weapons from the territories of nuclear-weapon-free zones, let those weapons be the weapons of other states or be only transported through the zones. This can be achieved by applying the so-called secondary prohibitions.
3. Furthermore, the adequate modification of the military alliances of the states wishing to participate in a nuclear-weapon-free zone, so that States Parties cannot use nuclear weapons in any way or form, not even through the nuclear capacity of their allies who own such weapons.

If States Parties can realize all three aspects, they can truly achieve a zone free of nuclear weapons. This, however, is not the case with the currently existing nuclear-weapon-free zones.

Nuclear-weapon-free zones and international law

The dissertation wishes to shed light on the relationship of nuclear-weapon-free zones and international law. These zones are basically supported by the international nuclear non-proliferation regime, primarily because they share similar aims, even though denuclearized zones take these aims one step further. Even though these zones and the non-proliferation system are not contradictory, there are other fields of international law that have a connection to nuclear-weapon-free zones. Problems arise mainly in the field of the geographic and territorial scope of the treaties establishing such zones and concerning the maritime transit in the zones' territories.

Nuclear-weapon-free zones were confident when deciding on their geographic extent and they interpreted the United Nations Convention on the Law of the Sea in a different manner than the nuclear powers. The centre of the conflict is the extension of certain nuclear-

weapon-free zone treaties to the high seas and to the exclusive economic zones and continental shelves belonging to the coastal states found in the zones. Furthermore, States Parties and nuclear weapon states are in disagreement concerning the limitation of the right of innocent passage in certain zones.

After examining the territorial aspects, we can conclude that clarifying these issues is essential for nuclear-weapon-free zones. Since the support of nuclear weapon states depends in many cases on territorial disputes, denuclearized zones have to weigh what they believe to be more important. If being virtually nuclear-weapon-free is essential to a zone, extensive regulation and imposing limitations on the right of innocent passage are indispensable in eliminating nuclear weapons from the territory of the zone. However, if avoiding nuclear attacks or at least trying to reach this aim is of more importance, the States Parties have to come to an agreement with nuclear weapon states concerning the territorial scope and the area of application of the zones and in questions relating to innocent passage, reaching a compromise that is beneficial for both parties. This compromise would most likely be more beneficial to nuclear weapon states though, since the United States will possibly not give up her neither confirm, nor deny policy, just like the state has not done so previously.

The international nuclear non-proliferation regime

What relationship do nuclear-weapon-free zones have with the international nuclear non-proliferation regime? The first document which took a position against nuclear weapons was created in 1946 under the auspices of the United Nations, while the idea of establishing nuclear-weapon-free zones first appeared in the middle of the 1950s, in the Disarmament Commission of the United Nations, thanks to the Soviet Union. In the coming decades, nuclear-weapon-free zones were developing simultaneously with global non-proliferation efforts, however, they were not distant from the international non-proliferation system, but rather complementary to it. There are a number of fields in which the regulation created by nuclear-weapon-free zones and the global non-proliferation regime overlap. In many cases, denuclearized zones create stricter regulations to combat the proliferation of nuclear weapons than the Nuclear Non-Proliferation Treaty or even the treaties prohibiting nuclear explosions. These zones provide a platform for the States Parties to strengthen their cooperation in a number of areas, and to contribute to a world free of nuclear weapons step by step, region by region.

In what way does participating in a nuclear-weapon-free zone mean more than participating in other endeavors in relation to non-proliferation? Since the Nuclear Non-Proliferation Treaty (hereinafter: NPT) is considered to be the cornerstone of nuclear non-proliferation efforts, the treaties establishing nuclear-weapon-free zones are compared to this treaty primarily. The most fundamental difference between nuclear-weapon-free zones and the NPT regime is that no state can become a State Party to a treaty establishing a nuclear-weapon-free zone that owns a nuclear weapon. Therefore these treaties do not only cover the field of non-proliferation, but extend to the field of nuclear disarmament as well. Only the treaty establishing the African Nuclear-Weapon-Free Zone, the Pelindaba Treaty contains a provision on disarmament, since this is the only zone that has a State Party that owned a nuclear weapon before. Other zones do not mention this obligation, however, due to the nature and purpose of these treaties, a state cannot sign them if it owns such weapons.

Furthermore, one of the primary obligations for nuclear-weapon-free zones is the prohibition of the use of nuclear weapons, while the NPT does not touch upon this issue. Beyond the primary obligations, there are secondary obligations as well, which do not appear in the NPT in any form either. These include the prohibition of the storage, installation or stationing of nuclear weapons in nuclear-weapon-free zones. These obligations serve to prevent nuclear sharing, which is allowed by the NPT, and currently practiced by the North Atlantic Treaty Organization.

In the fields of environment protection and nuclear security, nuclear-weapon-free zones provide an opportunity to strengthen cooperation between States Parties and to create regulation which extends beyond the scope of the existing international treaties concerning these issues. For example, with the exception of the Treaty of Tlatelolco, all treaties establishing nuclear-weapon-free zones prohibit the testing of nuclear explosive devices and weapons. This obligation is more strict than Article V of the NPT, and more effective than the Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty, which has not entered into force yet.

Another important objective of the dissertation is to see whether nuclear-weapon-free zones have a global or a regional impact in the field of nuclear non-proliferation. Even though the proliferation of nuclear weapons is a global issue, the response to it does not only exist on a global level. Taking action against nuclear weapons has been approached on a global and regional level as well, in a parallel manner during the second half of the 20th century. The aim of global nuclear non-proliferation efforts is to halt both vertical and horizontal proliferation and to eliminate nuclear weapons, an aim which the international community has not been able to reach yet. However, putting an end to horizontal nuclear proliferation is the main aim

of regional non-proliferation measures, and these measures have proven to be successful in this field.

Despite their failures, nuclear-weapon-free zones have contributed significantly to halting the horizontal proliferation of nuclear weapons with denuclearizing more than 100 states. States Parties to these zones have not violated their obligations yet, while member states of the NPT have. It is no accident that this regional tool is what the international community has decided to use to solve the nuclear weapon-related problems of the Middle-East. It should be noted though that establishing a nuclear-weapon-free zone should be the internal effort of the states participating in the zone. The initiative should be supported by all states involved in the region and should be the result of their mutual agreement. Outside sources can help in the establishment of the zone, but this help can only be considered positive when asked for by the participants of the future zone, or when these outer actors can help two parties to negotiate who otherwise would not do so. Nevertheless, the international community should not put pressure on states to found a nuclear-weapon-free zone, the establishment of such a zone should be the result of the voluntary coordination of the interests of States Parties.

We can conclude that nuclear-weapon-free zones play an important role in the present and future of nuclear non-proliferation efforts, and in some aspects can be considered more effective than the international nuclear non-proliferation regime. However, due to the shortcomings outlined in the dissertation, I would not call nuclear-weapon-free zones the most promising tool in the fight against nuclear weapons. These shortcomings include the relationship of nuclear-weapon-free zones and third states, the nuclear weapon states in particular; the obscurity of the criterion concerning the lack of nuclear weapons in the territories of denuclearized zones, found in Resolution A/RES/3472; and how this criterion is fulfilled in each nuclear-weapon-free zone.